

2005 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI ÖĞRENME ALANLARIYLA İLGİLİ ATASÖZÜ VE DEYİMLER

IDIOMS and PROVERBS RELATED to the LEARNING DOMAINS of 2005 SOCIAL STUDIES CURRICULUM

Fatma ÜNAL*

Özet: *Bu araştırma, 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda dördüncü sınıftan yedinci sınıfa kadar devam eden sekiz öğrenme alanının kapsamına uygun atasözü ve deyimlerin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. Tarama modeli ile yapılan araştırmada, sosyal bilgiler öğretim programındaki sekiz öğrenme alanının kapsamına uygun 137 atasözü ve 151 deyim derlenmiştir. Bu atasözü ve deyimlerin çoğunlukla üretim, yardımlaşma, hava olayları, iklim, çevre, kişilik özellikleri, kişiler arası ilişkiler, kültürel öğelerle ilgili olduğu tespit edilmiş ve bunların öğretimine ilişkin önerilerde bulunulmuştur.*

Anahtar Kelimeler: *Sosyal Bilgiler, Öğrenme Alanı, Atasözü, Deyim, Kültür.*

Extended Abstract: *Language is the basic of culture. It is a bridge that helps us to carry cultural values which belong to past, to now and from now to the future. At this aspect, language appears with features of carrying culture in the continuing time line. This feature of it gives both itself and the community that speak the language to be alive.*

Vocabulary is the component that brings forth the language. All words which are used in one language are the basis of vocabulary. Proverbs and idioms are the most important resource. Richness of a language can not be measured by how many words a language has but new meanings of the words of the language that gain in time. The words can not have new meaning differences by themselves. Events that community experiences and how people name them are predicated on words and these words develop with new meaning differences. That means language gets rich.

The importance of proverbs and idioms in vocabulary belonging to a language is undoubtedly very great. Proverbs are the hortative words which were attributed to public and told on the grounds of long lasting experiences and observations. On the other hand, idioms are the stereotyped phrases which are somewhat different from their real meanings and have an intriguing meaning. Our proverbs and

* Yrd.Doç.Dr., Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, drfatmaunal@gmail.com

idioms are the converted verbal forms of our view of life, values, traditions and beliefs. In fact, every proverb, every idiom is our cultural value.

Turkish language is very rich in terms of proverbs and idioms. This shows that how various ways of life perception and view of the world Turkish nation has. Proverbs and idioms which are the intangible particles of culture of the society are important in terms of both enriching the narration and carrying the cultural elements from past to present as the words of wisdom reflecting the philosophy of the society.

Because of it, it is necessary to let adolescent generations aware of this heritage and protect it. Just as one of general purposes of public education according to the public education main law numbered 1739 it is said “ turkish nation is the people who accept national, humanistic, moral and cultural values, and protect them, always try to elevate family and country.” Therefore it should be given importance to teach proverbs and idioms which are the part of cultural values. This can only be done by systematic education efforts.

The teaching of proverbs and idioms is included in the curriculum of Turkish course at Primary school, but it can be said that it is not enough. The curriculum of social studies (4th-7th grades) which is one of primary school courses does not include any kind of explanation or instruction about how proverbs and idioms in addition to literary products and written materials should be used/benefitted from. The absence of any kind of explanation/sample about how proverbs and idioms, which aren't even included enough in Turkish course, should be benefitted from in social studies curriculum necessitated this research. This research was carried out with the aim of determining the proverbs and idioms suitable for the extent of eight learning domains from 4th grade to 7th grade in 2005 Social Studies Curriculum.

This research was carried out with the scanning model based on 2005 Social Studies Curriculum, Proverbs and Idioms Dictionary by Aksoy (1991) and Proverbs and Idioms Dictionary (2011) which is available from the web page of Turkish Language Association. In this research document scanning model was used in gathering the data.

In the research the samples reflecting the extent of learning domain “Production, Delivery and Consumption” (32 proverbs and 48 idioms) were found at most. It was followed by the proverbs and idioms regarding the learning domains of “Individual and Society” (23 proverbs and 36 idioms) and “People, Places and Environments” (34 proverbs and 20 idioms). However, it can be said that there are still considerable numbers of proverbs and idioms regarding to these domains when it is considered that the extents of learning domains of “Groups, Associations and Social Organizations” (14 proverbs and 13 idioms) and “Power, Administration and Society” (14 proverbs and 9 idioms) are very close to each other. The compiled

proverbs and idioms related to the learning domains of “Global links” (6 proverbs and 12 idioms), “Sciences, Technology and Society” (6 proverbs and 9 idioms) and “Culture and Heritage” (8 proverbs and 4 idioms) are less than the other learning domains.

In the research 137 proverbs and 151 idioms suitable for the extents of eight learning domains from the 4th grade to the 7th grade in 2005 Social Studies Curriculum were compiled. It was found that these proverbs and idioms were mostly related to the elements of production, collective work, weather events, climate, personality traits, interpersonal relations, cultural elements.

As a result of the research, it was suggested that social studies should be connected with Turkish course; group teachers should cooperate; these proverbs and idioms determined in teaching social studies course should be benefitted from; sample activities and teaching layouts aimed at using proverbs and idioms in addition to oral and written literary products in social studies course should be improved.

Key Words: *Social Studies, Learning Domains, Proverb, İdiom, Culture.*

GİRİŞ

Millet kelimesi sözlüklerde, “Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu” ifadesi ile tanımlanır. Millet denilen insan topluluğunun hamurunu oluşturan en temel kavram hiç şüphesiz dildir. Dil, millet hamurunun mayasıdır. O maya, ne denli sağlam olursa millet dediğimiz sosyal varlık da o denli sağlam ve güçlü olur. Dil, kültürün temelidir. Dil, geçmişe ait kültürel değerleri günümüze ve oradan da geleceğe aktarmada maddi ve manevi bir köprüdür. Bu anlamda dil, süreklilik gösteren zaman çizgisinde kültür taşıyıcılık özelliği ile temayüz eder. Dilin bu özelliği hem kendisine canlılık kazandırır hem de var olduğu topluluğa can verir. Böylelikle dil, insan topluluklarının can damarını teşkil eder.

Dili meydana getiren ise o dile ait söz dağarcığıdır. Bir dilde kullanılan sözlerin bütünü, kelime hazinesi o dilin söz dağarcığını oluşturur. Atasözleri ve deyimler dile ait söz dağarcığının en önemli zenginlik kaynağıdır. Dillerin zenginliği kullanılan kelime sayısının fazlalığından ziyade kelimelerin zaman içerisinde kazandıkları yeni anlamlar ile ölçülür. Kelimeler, kendiliğinden anlam nüanslarına kavuşmaz. İnsan topluluklarının başından geçen olaylar ve bu olayları adlandırma ya da ifade etme biçimleri kelimelere dayanır ve kelimeler yeni anlam

nüanslarıyla yoğrularak gelişip zenginleşirler. Bu da dilin zenginleşmesi anlamına gelir.

Dilin meydana gelişi ve zenginliği ancak bir süreç içinde gerçekleşir. “Her millet dilini ve kültürünü yüzyıllar boyunca yoğurur. Bu esnada o, akan bir nehir gibi, içinden geçtiği her topraktan bazı unsurlar alır. Her medenî milletin konuşma ve yazı dili, karşılaştığı medeniyetlerden alınma ve kelime ve deyimlerle doludur. Bu bakımdan her milletin dili, o milletin çağlar boyunca yaşadığı tarihin adeta özetidir (Kaplan, 1993, s. 140).

Bir dile ait söz dağarcığı içinde atasözleri ve deyimlerin payı şüphesiz çok büyüktür. “Atasözleri; uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikteki sözlerdir. Deyimler ise genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbekleridir. Atasözlerimiz ve deyimlerimiz hayata bakışımızın, değerlerimizin, geleneklerimizin, inançlarımızın söze dönüşmüş biçimleridir. Her atasözü her deyim aslında bir kültür değerimizdir.” (<http://tdkterim.gov.tr/atasoz/>).

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi’nde (1977, 214) ise atasözünün tanımı, “İnsanların uzun gözlem ve tecrübeler sonunda vardıkları yargıları hikmetli düşünce, öğüt ve örneklemeler yolu ile veren; birçoğu mecazî anlam taşıyan; yüzyılların oluşturduğu biçimle kalıplaşmış bulunan; daha çok sözlü gelenek içinde kuşaktan kuşağa geçerek yaşayan; anonim nitelikte özlü sözlere atasözü denir.” şeklindedir.

Türkçenin en mühim eserlerinden olan Kaşgarlı Mahmut’un Divanü Lugatit-Türk’ünde atasözleri, Arapça “mesel”, Türkçe “sav” kelimeleriyle adlandırılmıştır.

Ömer Asım Aksoy, atasözlerini biçim özellikleri ve anlam özelliklerine göre şu şekilde sınıflandırmıştır: (Aksoy 1991, 15-19).

a. Biçim Özellikleri:

1. Atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Bu şekliyle, sözcükler değiştirilip yerlerine –aynı anlamda da olsa- başka sözcükler konulamayacağı gibi sözdiziminin biçimi de bozulamaz: “*Derdini saklayan derman bulamaz*” sözündeki derman yerine ilaç denilemez.

2. Atasözleri kısa ve özlüdür. Az sözcükle çok şey anlatır: “*Alet işler, el övünür.*”, “*Taşıma su ile değirmen dönmez.*”... gibi.

3. Atasözlerinin çoğu bir iki kelimedir. Daha uzun olanları azdır: “*Vakit nakittir.*” “*Balık baştan kokar.*”, “*Yerin kulağı var.*”... gibi.

b. Kavram Özellikleri:

1. Sosyal olayların nasıl olageldiklerini yansızca bildiren atasözleri vardır: *"Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür."*, *"Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer."*, *"Minareyi çalan kılıfını hazırlar."* ... gibi.

2. Doğa olaylarının nasıl olageldiklerini yansızca bildiren atasözleri vardır: *"Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır."*, *"Mart yağar nisan övünür, nisan yağar insan övünür."*... gibi.

3. Toplumsal olayların nasıl olageldiklerini uzun bir gözlem ve deneme sonucu olarak bildirirken bundan ders almamızı hatırlatan atasözleri vardır: *"Ağlamayan çocuğa meme vermezler."*, *"Öfke ile kalkan ziyan ile oturur."*... gibi.

4. Denemelere ve mantığa dayanarak doğrudan doğruya ahlâk dersi ve öğüt veren atasözleri vardır: *"Çirkefe taş atma üstüne sıçrar."*, *"Ayağını yorganına göre uzat."*, *"Bugünkü işini yarına bırakma."* ... gibi.

5. Birtakım gerçekler, felsefeler, bilgece düşünceler bildirerek yol gösteren atasözleri vardır: *"Bal bal demekle ağız tatlı olmaz."*, *"Taşıma su ile değirmen dönmez."* ... gibi.

6. Töre ve gelenekleri bildiren atasözleri vardır: *"Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var."*, *"Kız beşikte, çeyiz sandıkta."* ... gibi.

7. Kimi inanışları bildiren atasözleri vardır: *"Ananın bahtı kızına."*, *"Baykuşun kısmeti ayağına gelir."*... gibi.

Deyimler de atasözleri gibi kalıplaşmış, daha çok mecaz anlamlı söz öbekleridir. *"Buluttan nem kapmak"*, *"bulanık suda balık avlamak"*, *"diken üstünde durmak"*, *"dört gözle beklemek"*, *"kılı kırk yarmak"* ... gibi.

Kimi deyimler bir öyküye ya da bir olaya dayanırlar. Bu şekliyle deyimler sosyal hayatın aynası gibidirler: *"Doğduğuna inanır öldüğüne inanmaz."*, *"Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu."*, *"Yorgan gitti kavga bitti."*... gibi.

Gelenekleri, âdetleri, inanışları bildiren deyimler de vardır: *"Ağzından yel alsın"*, *"Cinleri başına çıkmak"*, *"Dut yemiş bülbüle dönmek"*, *"Leyleği havada görmek"*, *"Tuz ekmek hakkı"*, *"İyi saatte olsunlar"*, *"Kabir suali"* ... gibi.

Dili yaratan sosyal hayat (Kaplan 1993, 139) olduğuna göre atasözleri ve deyimlerle ilgili yukarıda verdiğimiz özellikler, bu sözlerin ve söz öbeklerinin sosyal hayatın içinden çıkmış dil zenginlikleri olduklarını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. O hâlde atasözleri ve deyimler için "Toplumbilim, ruhbilim, ekonomi, felsefe, tarih, ahlak, folklor... gibi birçok konuları ilgilendiren ve birçok yönlerden inceleme konusu edilmeye değer olan bu ulusal varlıklar, deyiş güzelliği, anlatım gücü, kavram zenginliği

bakımından pek önemli dil yapılarıdır.” (Aksoy 1991, 13) demek yerinde olacaktır.

Atasözü ve deyimlerin Türkçenin güzelliğine, kavram zenginliğine, anlatım gücünün artırılmasına, renklerin tazelenmesine katkıda bulunduğu düşünülürse onların toplum hayatında sanıldığından çok daha önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Özbay (2002) bu noktayı, “... atasözü ve deyimlerimizde değer, norm ve sosyal kontrol unsurları çok belirgin biçimde karşımıza çıkmaktadır. Toplum, dilin bu kalıplaşmış ifadeleri ile bireyleri önceden ikaz etmekte, onların davranış şekillerini ortak değer, norm ve sosyal kontrol unsurlarına göre belirlemesini istemektedir.” cümleleri ile belirtmektedir.

Türkçe, atasözü ve deyimler yönünden çok zengindir. Bu durum, Türk milletinin hayatı algılayışının, dünyaya bakış tarzının ne kadar çeşitli olduğunu göstermektedir. Toplumun kültürünün manevi parçacıklarından olan atasözü ve deyimler, toplumun felsefesini yansıtan özlü sözler olarak hem anlatıma zenginlik katması hem de kültür unsurlarını geçmişten bugüne taşıması bakımından önemlidir. Bu nedenle genç kuşakların, bu mirastan haberdar olmaları ve bu mirasa sahip çıkmaları sağlanmalıdır. Nitekim 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’na göre Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarından birinde “... Türk milletinin millî, ahlakî, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan, geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan...” ifadesine yer verilmektedir. Buna göre kültürel değerlerin bir parçası olan atasözü ve deyimlerin öğretime gereken önem verilmelidir. Bu da ancak sistemli eğitim-öğretim faaliyetleriyle gerçekleştirilebilir.

Atasözü ve deyimlerin öğretime ilköğretim Türkçe dersi öğretim programında yer verilmiştir. Ancak Özbay ve Melanlıoğlu’nun (2009) yaptığı araştırmaya göre, Türkçe dersi öğretim programında atasözü ve deyimlerin öğretimiyle ilgili net ifade ve açıklamaların olmadığı söylenebilir. İlköğretim derslerinden biri olan sosyal bilgilerde ise atasözü ve deyimlerden yararlanılmasına yönelik şu açıklamaya yer verilmiştir: “... edebî ürünler ve yazılı materyallerden (efsaneler, destanlar, masallar, atasözleri, halk hikâyeleri, türküler ve şiirler vb.) yararlanılarak sosyal bilgiler, Türkçe dersleriyle kaynaştırılmalı, öğrencilere vatan sevgisi kazandırılmalıdır.” (MEB 2005, 7). Sosyal bilgiler öğretim programında (4-7. sınıflar) sadece bir etkinlik örneğinin adında “Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.” atasözüne yer verilmiştir (MEB 2005, 428-430). Ancak etkinliğin adı olarak kullanılan bu atasözünün etkinlik işleniş basamaklarıyla bir ilgisinin olmadığı görülmüştür. Bu nedenle sosyal bilgiler öğretim programında (4-7. sınıflar) atasözü ve deyimlerin yanında edebi ürünlerin

ve yazılı materyallerin nasıl kullanılması/yararlanması gerektiğine ilişkin bir açıklama ya da yönergenin bulunmadığı söylenebilir.

Türkçe dersinde bile yeterince yer almayan atasözü ve deyimlerden, sosyal bilgiler öğretim programında nasıl yararlanılması gerektiğine ilişkin herhangi bir açıklamanın/örneğin bile bulunmayışı araştırmayı gerekli kılmıştır. Bu araştırma, 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda dördüncü sınıftan yedinci sınıfa kadar devam eden sekiz öğrenme alanının kapsamına uygun atasözü ve deyimlerin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, 2005 sosyal bilgiler öğretim programı ve Aksoy'un (1991) Atasözü ve Deyimler Sözlüğü ile Türk Dil Kurumu internet sayfasından ulaşılabilen Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü (2011) esas alınarak tarama modeliyle yapılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olan şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar 2005, 77).

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada verilerin toplanmasında belge tarama yöntemi kullanılmıştır. Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denir. Belge tarama, belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar (Karasar 2005, 183). Tarama araştırmacısı, nesnenin ya da bireyin doğrudan kendisini inceleyebileceği gibi, önceden tutulmuş çeşitli kaynaklara (yazılı belge ve istatistikler, resimler, ses ve görüntü kayıtları vb.) eski kalıntılar ve alandaki kişilere başvurarak, elde edeceği dağınık verileri, kendi gözlemleri ile bir sistem içinde bütünleştirerek yorumlamak durumundadır (Karasar 2005, 77). Veriler toplanırken araştırma konusuyla ilgili kitap, makale, tez, proje raporu vb. basılı bilimsel kaynaklardan yararlanılmış; elde edilen bilgiler araştırmanın amaçları çerçevesinde değerlendirilerek düzenlenmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmada atasözleri ve deyimler sözlükleri, sosyal bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanları, üniteler ve kazanımları göz önünde bulundurularak taranmıştır.

Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır. Sosyal bilgiler dersi dokuz öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Bunlar; Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Zaman, Süreklilik ve Değişim, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler, Güç, Yönetim ve Toplum, Küresel Bağlantılar'dır. (MEB 2005, 98).

Öğrenme alanları, bir ya da birden fazla akademik disiplini içerebilir. Örneğin, "Birey ve Toplum", psikoloji ve vatandaşlık bilgisini; "Kültür ve Miras", antropoloji, tarih ve vatandaşlık bilgisini; "İnsanlar, Yerler ve Çevreler", coğrafya ve tarihi; Üretim, Dağıtım ve Tüketim", ekonomiyi; "Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler" ve "Güç, Yönetim ve Toplum" sosyolojiyi, vatandaşlık bilgisini, hukuku içermektedir. "Bilim, Teknoloji ve Toplum" ve "Küresel Bağlantılar" disiplinler arası alanlardır.

Öğrenme alanları 4. sınıftan 7. sınıfa kadar devam etmektedir. Bir ünite, bir ya da birden fazla öğrenme alanını içerebilir. Her sınıfta "Zaman, Süreklilik ve Değişim" öğrenme alanı diğer öğrenme alanları içinde düşünülmüştür. Sosyal bilgiler 4 ve 5. sınıfta toplam 8 öğrenme alanı, 6 ve 7. sınıfta 7 öğrenme alanı vardır (MEB 2005, 98).

Sosyal bilgiler öğretim programında; bireyin kişisel gelişimi ve sosyal çevrenin bu gelişime etkisinin değerlendirilmeye çalışıldığı "Birey ve Toplum" öğrenme alanı, değişim ve gelişimin devam eden bir süreç olması sebebiyle geniş bir zaman dilimini kapsamaktadır. Öğrencinin bu öğrenme alanında edindiği kazanımlar sonunda, kişisel ve sosyal yeterliliklerini tanıyan, yeniliklere açık, etkili iletişim kurabilen, sorumluluk alabilen, başkalarına saygılı, işbirliğine açık, kendine güvenen, topluma yararlı birey olarak yetişmesi esas alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak hak ve sorumluluk ilişkisini kurabilmesi ve aidiyet duygusunu kavraması amaçlanmaktadır (MEB 2005, 95). "Birey ve Toplum" öğrenme alanı kapsamında önerilen atasözü ve deyimler tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. *Birey ve Toplum Öğrenme Alanı Kapsamında Önerilen Atasözü ve Deyimler*

Öğrenme Alanı	Atasözleri	Sayı	Deyimler	Sayı
Birey ve Toplum	Adam ahbabından bellidir	23	Açık fikirli.	36
	Adam olana bir söz yeter.		Ad almak.	
	Ağır ol batman gel.		Ağır başlı.	
	Ağır otur ki bey desinler.		Ağırlığınca altın değmek.	
	Ağırlık altın kale, hafiflik başa bela.		Ağzındaki kozu kırmak.	
	Akıl adama (kişiye) sermayedir.		Akıl etmek.	
	Akıl için tarık (yol) birdir.		Akılda kalmak. (Bir şey).	
	Akıl yaşta değil baştadır.		Akıllara durgunluk vermek.	
	Akılları pazara çıkarmışlar, herkes yine kendi aklını almış (beğenmiş).		Akıntıya kürek çekmek.	
	Akıllı düşününceye kadar deli oğlunu evirir.		Akla karayı seçmek.	
	Akıllı köprü arayınca dek deli suyu geçer.		Akla uymak.	
	Akıllı, söylemeden düşünür, akılsız düşünmeden söyler.		Akla yakın.	
	Akılsız başın cezasını (zahmetini) ayak çeker.		Aklında kalmak.	
	Akılsız köpeği yol kocadır.		Altını çizmek (Sözün).	
	Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyleyeyim.		Arada dağlar kadar fark olmak.	
	Armut dalının dibine düşer.		Arkadaş canlısı.	
	Ayağı yürüten baştır.		Armut piş, ağzıma düş.	
	Az söyle, çok dinle.		Can kulağıyla dinlemek.	
	Bilmemek ayıp değil, sormamak (öğrenmek) ayıp.		Canla başla.	
	Danışan dağı aşmış, danışmayan(-ın) yolu şaşmış.		Darısı (dostlar) başına.	
	Düşüne düşünme görmeli işi, sonra pişman olmamalı kişi.		Dikkate almak.	
			Düşünüp taşınmak.	
			Eğri oturup doğru konuşalım.	
	Fikir almak (Birinden).			
	Fikir vermek.			
	Fikir yürütmek.			
	Kafa kâğıdı.			
	Kafasına koymak.			

Söz gümüşse sükut altındır.	Kendini bilmek.
Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.	Kulağına küpe olmak. Örnek almak. Örnek olmak. Özü sözü bir. Özür dilemek. Tatlı dil. Tutuğunu koparmak.

Tablo 1’de görüldüğü gibi, “Birey ve Toplum” öğrenme alanı kapsamında 23 atasözü ve 36 deyim tespit edilmiştir. Bu atasözü ve deyimlerin çoğunlukla kişilik özellikleri, kişiler arası ilişkiler ve özellikle düşünme üzerine olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretim programındaki; "Kültür ve Miras" öğrenme alanıyla öğrenciler genel olarak Türk kültürünü oluşturan temel öğeleri tanıyıp benimseyerek, ulusal bilincin oluşmasını sağlayan kültürün korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder. Öğrenciler, kültürel öğelerin bir toplumun ulusal kimliğinin oluşmasındaki önemini fark ederler. Böylece kültürel öğelerin, bir toplumu diğer toplumlardan ayıran özellikler olduğunu kavrarlar diğer taraftan da yerelden ulusala ve ulusaldan evrensele doğru taşınarak dünya kültürel mirasının renklenmesine ve zenginleşmesine katkı sağladığını kavrarlar (MEB, 2005, s. 96). "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kapsamında önerilen atasözü ve deyimler tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. *Kültür ve Miras Öğrenme Alanı Kapsamında Önerilen Atasözü ve Deyimler*

Öğrenme Alanı	Atasözleri	Sayı	Deyimler	Sayı
Kültür ve Miras	Abdal düğünden, çocuk oyundan usanmaz.	8	Bir ayağı üzengide olmak.	4
	Ağaç yaprağıyla gürler (güzeldir).		Düğün bayram etmek.	
	At ölür meydan kalır,		Düğün dernek, hep bir örnek.	

yiğit ölür şan (namı) kalır.	Sandık (çeyiz) düzmek.
At yiğidin yoldaşdır.	
Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.	
Bir fincan (acı) kahvenin kırk yıl hatırı (hakkı) vardır.	
Bülbülü altın kafese koymuşlar, "ah vatanım" demiş.	
Osmanlının ayağı üzengide gerek.	

Tablo 2’de görüldüğü gibi, “Kültür ve Miras” öğrenme alanı kapsamında 8 atasözü ve 4 deyim tespit edilmiştir. Bu atasözü ve deyimlerin çoğunlukla kültürel öğelerle ilgili olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretim programındaki; "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı ile insanın çevresi ile etkileşimini tanımak, bu konuda çeşitli beceri ve değerleri kullanarak bu etkileşimin neden ve sonuçlarını anlamak ve geleceğe yönelik bireysel ya da toplumsal bakış açısı kazanabilmek amaçlanmaktadır. İnsan, yer ve çevre etkileşimi, geniş ve renkli bir yelpaze oluşturur. Günümüzün teknolojik gelişmeleri sonucunda insanlar tüm dünya ile iletişim kurabilmekte, bu sayede etkilemekte ve etkilenmektedirler. Çağdaş olma ve bunu eğitim yaşantısına da yansıtma isteği, artık bu etkileşim süreçlerinin öğrenciler tarafından da algılanmasını gerektirmektedir. Sosyal bilgiler dersi ile ilköğretim boyunca "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı sayesinde bu eksikliğin giderilmesine çalışılacaktır (MEB 2005, 96). "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı kapsamında önerilen atasözü ve deyimler tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. *İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı Kapsamında Önerilen Atasözü ve Deyimler*

Öğrenme Alanı	Atasözleri	Sayı	Deyimler	Sayı
---------------	------------	------	----------	------

	Aba vakti yaba, yaba vakti aba (Kürkü orak vaktinde, orağı kürk vaktinde)		
	Ağustosun 15'inden sonra ere kaftan ata çul.		
	Ağustosun yarısı yaz, yarısı kıştır.		Acı soğuk.
	Akarsu çukurunu kendi kazar (Su yatağını bulur).		Adım başına.
	Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır.		Ahmak ıslatan.
	Beşe (Şubat sonu Mart başı), bakma çiftten başka işe.		Balta değmemiş (girmemiş, görmemiş).
	Dağ başına harman yapma, savurursun yel için, sel önüne değirmen yapma, öğütürsün sel için.		Dağ eteği.
	Derede tarla sel için, tepede harman yel için.		Dağ taş.
	Dereyi, tepeyi sel bilir; iyiyi kötüyü el bilir.		Don çözülmek.
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Getir bana hıdırellezi, göstereyim sana yazı.	34	Dona çekmek.
	Hamsin (elli gün), zemheriden kemsin.		Erzurum'un soğuğu "gelin beni Gerede'de bulun" demiş.
	İnsan doğduğu yerde değil doyduğu yerde.		Göç etmek. 20
	Kar yılı var yılı.		Gün (güneş) batmak.
	Kasımdan on gün evvel ek, on gün sonra ekme.		Gün doğmak.
	Kavak, yaprağını tepeden dökerse kış çok olur.		Güneş açmak.
	Kork aprilin (Nisanın) beşinden, öküzü ayırır eşinden.		Hava açmak.
	Lodosun gözü yaşlı olur.		Hava bulanmak.
	Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.		Hava kapanmak.
	Mart kuruluk, nisan yağmurluk. Mart yağar, nisan övünür; nisan yağar, insan övünür. Martta sürmez, eylülde ekmezsen sabanı bırak.		Kocakarı soğuğu.
	Nisan yağar sap olur, mayıs yağar çeç olur.		Kuru soğuk.
			Kuş uçmaz, kervan geçmez.
			Pastırma yazı.

Nisan yağmuru: altın araba, gümüş tekerlek. Martta tezek kuruya, nisanda seller yürüye. Palamut çok biterse kış erken olur. Rüzgârlı havanın kuytusı, yağmurlu havanın uykusu.

Sabahın kızılığı akşamı kış eder; akşamın kızılığı sabahı güz eder.

Şubatın sonundan martın onundan kork.

Tarla çayırda, bağ bayırda.

Yağmur yağsa kış değil mi? Kişi halini bilse hoş değil mi?

Yağmur yağsın da varsın kerpiçi ağlasın.

Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer.

Yazın gölge hoş, kışın çuval boş.

Yazın gölge kovan, kışın karın ovar.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı kapsamında 34 atasözü ve 20 deyim tespit edilmiştir. Bu atasözü ve deyimlerin çoğunlukla hava olayları, iklim ve çevre ile ilgili olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretim programındaki; "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanı ile öğrenciler, istekleri ve ihtiyaçları ile bunlar arasındaki farkları ayırt eder. İsteklerinin sınırsız ama kaynakların sınırlı olduğunun farkına varır ve isteklerinin mevcut kaynaklara göre oluşturması gerektiğini öğrenerek bilinçli tüketici olmanın temellerini oluşturur. Ülke ekonomisinde de kaynakların yetersiz olduğunu kavrar ve mevcut kaynakları korumak gerektiğinin önemine inanır. Kendi ekonomik yaşantısını diğerlerinininki ile karşılaştırır, farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koyar. Yaşadığı yerin ekonomik koşullarını inceler ve geliştirmek için çaba gösterir. "Üretim, Dağıtım ve Tüketim", ekonomiyle ilgili ünite ve konuların tipik temasıdır. Öğrenciler üretim, dağıtım ve tüketim ile ilgili temel kavramları öğrenir. Meslekleri tanıyarak hayatımızı kolaylaştırmak için var olduklarını bilirler (MEB, 2005, s. 97). "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanı kapsamında önerilen atasözü ve deyimler tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. *Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı Kapsamında Önerilen Atasözü ve Deyimler*

Öğrenme Alanı	Atasözleri	Sayı	Deyimler	Sayı
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Adamın iyisi alışverişte belli olur.	32	Abur cubur.	48
	Ağaç yaş iken eğilir.		Akşam ahıra, sabah nahıra (çayıra).	
	Ağaç, meyvesi olunca başını aşağı salar.		Akşamdan kavur, sabaha savur.	
	Ağustosta beyni kaynayanın zemheride kazanı kaynar.		Alan razı, satan razı.	
	Ağustosta gölge kovan, zemheride karnın ovar.		Ali'ye edik, Veli'ye düdük	
	Ağustosta yatana zemheride büğelek tutar.		Altın bilezik.	
	Ak akçe kara gün içindir.		Altından kalkmak	
	Al malın iyisini, çekme kaygısını.		Ayağını yorganına göre uzatmak.	
	Altının kıymetini sarraf bilir.		Ayda kazandığını günde yemek.	
	Arpa eken buğday biçmez.		Besiye çekmek.	
	Aş tuz ile, tuz oran ile.		Bileğine güvenmek.	
	Ayağını yorganına göre uzat.		Bir baltaya sap olmak.	
	Bakarsan bağ, bakmazsan dağ (olur).		Boğaz derdi.	
	Balcının var bal tası, oduncunun var baltası.		Boğaz kavgası.	
	Beş kuruşun varsa beş yere düğümle.		Cep harçlığı.	
	Bir avuç altının olacağına bir avuç toprağın olsun.		Çekirdekten yetişme.	
	Bol bol yiyen bel bel bakar.		Çekişe çekişe pazarlık.	
	Bugünkü (akşamın) işini yarına (sabaha) bırakma) koyma.		Çift çubuk.	
	Buğday ile koyun geri yanı oyun.		Değer biçmek. (Fiyat biçmek.)	
	Çift ile koyun, kalanı oyun.		Değiş tokuş.	
Damlaya damlaya göl olur.	Ekmeğini kazanmak.			
Ekmek olmadan (emeksiz) yemek olmaz.	Ekmeğini taştan çıkarmak.			
	Ekmek parası.			
	Ekmek.kapısı.			
	El almak.			
	El emeği.			
	Eli işe yatmak.			
	Eli kalem tutmak.			
	Elinden hiçbir şey (uçan kuş,			

Evdeki hesap çarşıya uymaz.	uçan kağan) kurtulmamak.
İş insanın kalayı.	Elinden iş çıkmamak.
Kabiliyetli çırak ustayı geçer. (Ustadan usta olur.).	Emek vermek (çekmek)
Keseye danış, pazarlığa sonra giriş.	Fiyat biçmek.
Ne ekersen onu biçersin.	Fiyat kırmak.
Nefesin elverirse borazancı başı ol.	Fiyat vermek.
Sakla samanı gelir zamanı.	Geceyi gündüze katmak.
Tarlada izi olmayanın harmanda yüzü olmaz.	Geçim kapısı.
Tembele "kapını ört" demişler, "yel eser örter" demiş.	Geçim yolu.
Toprağı işleyen, ekmeği dişler.	Girdisi çıktısı.
	Har vurup harman savurmak.
	Hesabı kapamak.
	Hesabını bilmek.
	Hesap açmak.
	Hesap etmek.
	Hesap kitap.
	Maaş bağlamak.
	Maaşa geçmek.
	Pazar ola.
	Peştamal kuşatmak.

Tablo 4'te görüldüğü gibi, "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanı kapsamında 32 atasözü ve 48 deyim tespit edilmiştir. Bu atasözü ve deyimlerin çoğunlukla üretim, tasarruf, meslek ile ilgili olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretim programındaki; "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanı ile öğrenciler; yaratıcı, eleştirel ve bilimsel düşüncenin bilim ve teknolojideki gelişmelerin temeli olduğunu; bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgiye ulaşmada teknolojiyi kullanma becerisi edinir. Öte yandan, teknolojilerin günlük hayatları ile ne derecede ilişkili olduğunu öğrenirken bazı teknolojik ürünlerin doğaya verdiği zararları tartışır. Ayrıca, orijinal eserlerin yasalarla korunduğunu fark ederek akademik dürüstlük ilkelerini dikkate alır (MEB 2005, 97). "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanı kapsamında önerilen atasözü ve deyimler tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Bilim, Teknoloji ve Toplum Öğrenme Alanı Kapsamında Önerilen Atasözü ve Deyimler

Öğrenme Alanı	Atasözleri	Sayı	Deyimler	Sayı
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Âlim unutmamış, kalem unutmamış.	6	Çığır açmak.	9
	Ayaklı kütüphane.		Gün ışığına çıkmak (Bir sorun).	
	Olsa ile bulsaya ekmişler, yel ile yuf bitmiş. (Olsayı bulsaya vermişler, hiç doğmuş.)		Haber almak.	
	Sora sora Bağdat bulunur.		Haber çıkmamak.	
	Üç elli, yaz belli.		Haber vermek.	
	Vakit, nakittir.		Haber olmak.	
			Kâğıda dökmek.	
			Mürekkep yalamış.	
			Yazıya dökmek.	

Tablo 5'te görüldüğü gibi, "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanı kapsamında 6 atasözü ve 9 deyim tespit edilmiştir. Bu atasözü ve deyimlerin çoğunlukla iletişim ve yazı ile ilgili olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretim programındaki; "Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler" öğrenme alanı ile öğrenciler; çevresindeki veya bildiği grup, kurum ve sosyal örgütlerin yaşamlarını nasıl etkilediklerini inceleme fırsatı bulacaklardır. Bunun sonucunda toplumda bireyler, gruplar ve kurumlar arasındaki etkileşimi fark edeceklerdir. Öğrenciler toplumsal problemler, olaylar ve ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirirken sorumluluk sahibi bir birey olmanın, örgütlenmenin ve sosyal katılımın önemini farkına varacaklardır (MEB, 2005, s. 97-98). "Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler" öğrenme alanı kapsamında önerilen atasözü ve deyimler tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler Öğrenme Alanı Kapsamında Önerilen Atasözü ve Deyimler

Öğrenme Alanı	Atasözleri	Sayı	Deyimler	Sayı
Gruplar, Kurumlar	Adam adama gerek olmasa her biri bir dağın başında	14	Alçakgönüllülük.	13

ve Sosyal Örgütler	olurdu. Adam adama yük değil, can gövdeye mülk değil (Adam adama yük olmaz). Adam adamdır, olmasa da pulu; eşek eşektir, olmasa da çulu (atlastan olsa çulu). Al gününde al; ver gününde ver. Bir (tek) elin nesi var, iki elin sesi var. Bugün bana ise yarım sana. El el ile, değirmen yel ile. Hak deyince akan sular durur. Hak yerini bulur. Haklı söz haksız Bağdat'ta çevirir. Harman yel ile, düğün el ile. Hayvan koklaşa koklaşa, insan söyleşe söyleşe. İyilik et denize at, balık bilmezse Halik bilir. Komşu komşunun külüne muhtaçtır.	Cümbür cemaat. Çorbada tuzu bulunmak. Çözüm yolu. Hak etmek. Hak vermek. Hakkı geçmek. Hakkı olmak. Hakkını vermek. Haklı bulmak. Haklı çıkmak. Halka dönük. Kara gün dostu.
---------------------------	---	---

Tablo 6'da görüldüğü gibi, "Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler" öğrenme alanı kapsamında 14 atasözü ve 13 deyim tespit edilmiştir. Bu atasözü ve deyimlerin çoğunlukla hak ve yardımlaşma ile ilgili olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretim programındaki; "Güç, Yönetim ve Toplum" öğrenme alanı ile öğrenciler; bilinçli bir vatandaş olarak topluma tam katılma yollarını araştırarak görev ve sorumluluklarının farkına varırlar. Toplum yaşamında doğacak sorunların en önemli güvencesi olarak örgütlü bir devlet gücünün varlığını kavrarlar. Toplumsal sorunların nasıl çözüldüğünü ve düzenin nasıl sağlandığını anlayarak, egemenliğin kaynağının millete dayandığı yönetimlerde, birey haklarının ve toplum düzeninin nasıl korunduğunu fark ederler. Toplumsal hizmetlere ve

değişik resmî etkinliklere katılma yollarını öğrenerek, yönetimi etkilemek için hangi demokratik yolların olduğunu kavrarlar (MEB, 2005, s. 98). "Güç, Yönetim ve Toplum" öğrenme alanı kapsamında önerilen atasözü ve deyimler tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Güç, Yönetim ve Toplum Öğrenme Alanı Kapsamında Önerilen Atasözü ve Deyimler

Öğrenme Alanı	Atasözleri	Sayı	Deyimler	Sayı
Güç, Yönetim ve Toplum	Ağaç ağaç içinde büyür.	14	Bozuk düzen. Dirlik düzenlik. Divan durmak. Hüküm vermek. Hükümet kapısı. Oy birliği. Saltanat sürmek. Yurt tutmak. Yürürlüğe girmek.	9
	Ağaç kökünden yıkılır.			
	Ahali isterse padişahı tahttan indirir.			
	Aktan kara kalktı mı? (Yasa adalet yok mu?)			
	Ana gezer, kız gezer; bu çeyizi kim düzer? (yöneticilerin boşvemişliği)			
	Baş başa bağlı, baş da padişaha (yasaya).			
	Baş nereye giderse, ayak da oraya gider.			
	Bin bilsen de bir bilene danış.			
	Devlet adama ayağıyla gelmez.			
	Devletlinin karnı gen gerek. (yönetici hoş görülmesi olmalı.)			
	Dirlik nerde, devlet orda.			
	İhmalin devlete zarar.			
	Mahkeme kadiya mülk			

değil.

Yurdun otlusundan
kutlusu yeğdir.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, "Güç, Yönetim ve Toplum" öğrenme alanı kapsamında 14 atasözü ve 9 deyim tespit edilmiştir. Bu atasözü ve deyimlerin çoğunlukla yönetim ve hukuk ile ilgili olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretim programındaki; "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanı ile öğrenciler; coğrafya ile ilgili konulardan dünyanın farklı bölgelerinde bulunan ülkelerle, bu ülkelerin genel özelliklerini tanırlarken, kendi ülkeleriyle karşılaştırma imkanına da sahip olacaklardır. Hakkında genel bilgi edindikleri ülkelerle ülkesinin ekonomik ilişkileri, ülkesinin ekonomik kaynakları ile diğer ülkelerle yapılan ticaretle bu kaynakların yerini ekonomi bilimine ait konularla keşfedeceklerdir. Ayrıca ülkeler arası ekonomik ilişkilerin sebep ve sonuçlarını sorgulama fırsatını da bulacaklardır. Antropolojinin konuları sayesinde, çeşitli bölgelerdeki insanların kültürleri hakkında fikirler edinecekler, kendi kültürleriyle başka ülkelerin kültürleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları keşfedeceklerdir. Ayrıca çeşitli ülkelerde yaşayan insanların yaşayışları konusunda empati becerilerini de geliştirme fırsatını elde edeceklerdir. Bu öğrenme alanı ile öğrenciler, gelişen dünyanın gündemini takip eden, karşılaştığı sorunlar karşısında çözüm üretebilen bilinçli bir birey olma niteliği kazanacaklardır (MEB, 2005, s. 98). "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanı kapsamında önerilen atasözü ve deyimler tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Küresel Bağlantılar Öğrenme Alanı Kapsamında Önerilen Atasözü ve Deyimler

Öğrenme Alanı	Atasözleri	Sayı	Deyimler	Sayı
Küresel Bağlantılar	Çok gezen çok bilir.	6	Bariş görüş olmak.	12
	Çok yaşayan bilmez, çok gezen bilir.		Bayrak açmak.	
	Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.		Bayram etmek.	
	Irak yerin haberini		Berabere kalmak.	
			Buyur etmek.	

kervan getirir.	Dünyanın öbür ucu.
Misafir on kismetle gelir; birini yer, dokuzunu (evde) bırakır.	Hoş bulduk. (Safa bulduk.)
Misafir umduğunu değil bulduğunu yer.	Hoş geldiniz, (Safa geldiniz).
	Hoş görmek.
	Hoş tutmak (Birini).
	Hoşca kal (kalın)
	Ziyade olsun.

Tablo 8’de görüldüğü gibi, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı kapsamında 6 atasözü ve 12 deyim tespit edilmiştir. Bu atasözü ve deyimlerin çoğunlukla misafirperverlik ile ilgili olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki tablolarda görüldüğü gibi derlenen atasözü ve deyimler içerisinde en fazla “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı kapsamını yansıtan örnekler (32 atasözü ve 48 deyim) tespit edilmiştir. Bunu “Birey ve Toplum” (23 atasözü ve 36 deyim) ile “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” (34 atasözü ve 20 deyim) öğrenme alanları ile ilgili atasözü ve deyimler izlemiştir. Ancak “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” (14 atasözü ve 13 deyim) ile “Güç, Yönetim ve Toplum” (14 atasözü ve 9 deyim) öğrenme alanları kapsamlarının birbirlerine çok yakın olduğu düşünüldüğünde bu öğrenme alanları ile ilgili atasözü ve deyimlerin de fazla olduğu söylenebilir. “Küresel Bağlantılar” (6 atasözü ve 12 deyim), “Bilim, Teknoloji ve Toplum” (6 atasözü ve 9 deyim) ile “Kültür ve Miras” (8 atasözü ve 4 deyim) öğrenme alanları ile ilgili derlenen atasözü ve deyimler diğer öğrenme alanlarına göre daha azdır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda dördüncü sınıftan yedinci sınıfa kadar devam eden sekiz öğrenme alanının kapsamına uygun 137 atasözü ve 151 deyim derlenmiştir. Bu atasözü ve deyimlerin çoğunlukla üretim, yardımlaşma, hava olayları, iklim, çevre, kişilik özellikleri, kişiler arası ilişkiler, kültürel öğelerle ilgili olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına ilişkin öneriler aşağıda verilmiştir.

1. Toplumun felsefesini yansıtan, kültürel öğeleri geçmişten bugüne taşıyan atasözü ve deyimlerin sosyal bilgiler derslerinin işleniş sürecinde farklı yöntem ve teknikler kullanılarak öğretilmesi gereklidir. Böylece sosyal bilgiler dersi, hem Türkçe dersi ile ilişkilendirilmiş hem de kültürel öğelerin aktarımına katkıda bulunmuş olacaktır.
2. Sosyal bilgiler dersi öğretim programına uygun edebi ürünler ve yazılı materyallerin (efsaneler, destanlar, masallar, atasözleri, deyimler, halk hikâyeleri, türküler ve şiirler vb.) tespit edilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
3. Sosyal bilgiler dersi öğretim programına uygun edebi ürünler ve yazılı materyallerle ilgili öğrenci merkezli öğretim tasarımları ve etkinlikler geliştirilmelidir.
4. İlköğretim programlarında yer alan değerlerin öğretiminde edebi ürünlerden ve yazılı materyallerden yararlanılmalıdır.
5. Türkçe ve sosyal bilgiler dersleri öğretmenleri arasında zümre işbirliği yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKSOY, Ö. A. (1991). **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2**, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu.
- <http://tdkterim.gov.tr/atasoz/> adresinden 9 Mayıs 2011 tarihinde alınmıştır.
- KAPLAN, M. (1993). **Kültür ve Dil**, (8. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KARASAR, N. (2005). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- MEB. (2005). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım)**, Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- ÖZBAY, M. (2002). "Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi", **Türk Dili Dergisi**, 602, 112-120.
- ÖZBAY, M., MELANLIOĞLU, D. (2009). "Türkçe Eğitiminde Deyimlerin Öğretme Öğrenme Süreci Bakımından Değerlendirilmesi", **Millî Eğitim Dergisi**, 181, 8-19.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (1977). cilt 1, (ss.214.) İstanbul: Dergâh Yayınları.